

meg: pl. a „v insztyitut” – „v skolz” típusú „előjáró + tárgyeseti főnév” konstrukciók tanítása a tárgyeset elméleti-gyakorlati sikú tanítása előtt, 29. lap).

Loginova igen jónak mondható kurzusa anyagában apró hiányosságok fedezhetők fel az első „lejárás” után is:

1. Két helyen („Az utazás”; „A szervizben” témák) kronológiai következetlenség zavarja az oroszul tanuló: Natasa előbb érkezik meg Leningrádba (forgatókönyv, 8. lecke 113. lap) és csak később veszi meg neki a jegyet Oleg (11. kocka, 114. lap).

2. A diafilmen ábrázolt „mikrovilág” és a forgatókönyv között nincs szinkron. A 3. lecke („A boltban”) utolsó diakockáján (23.) pl. a tányéron Sarik 4 virslit hagy, a forgatókönyv viszont csak háromról beszél (46. lap). A hasonló hibákat a kitűnő megfigyelőképességgel rendelkező tanulók rögtön felfedezik.

Hasonló hibával találkozunk az Utazás c. témában is, amelyben Natasa vonatja Moszkvából 23 órakor indult Leningrádba. 23 órakor viszont a vonatból még Moszkvában sem láthat felhőket az utas, pedig a dia ezeket mutatja (6. diakocka, 113. lap). Nevelési vonatkozásban sem szerencsés példa eiengedni 8 órás éjszakai útra, egyedül egy 10 év körüli kislányt... Ugyanebben a leckében a vonat ablakából diaképen a „Bronzlovas”-t látja Natasa, ami a külföldiek számára több okból is zavaró lehet: 1. a vonat nem megy el a „Bronzlovas” mellett; 2. Leningrád szimbóluma nem feltétlenül a „Bronzlovas” (7. diakocka, 114. lap).

A kurzusban közölt dalokkal kapcsolatban két megjegyzésünk van:

1. Pozitívumuk, hogy szép, helyenként művészi igényességükkel szaporítják azon kevés dal számát, ami eljut hozzánk az utóbbi időben. Hozzájárulnak a kiejtés javításához, csiszolásához, bájosak, kedvesek, de helyenként megtörik a leckék anyagát.

2. Célszerű lett volna – esetleg mellékletként – közölni az elhangzó dalok szövegét és kottáját, mert egy részük új, kevésbé ismert, és így nehezen hozzáférhető.

A fenti megjegyzések azonban aligha csökkentik V. G. Loginova kb. 50–60 foglalkozásra tervezett diakurzusa értékeit. Mind a jelenlegi, mind a bevezetésre kerülő új tantervek irányába mutat ez az anyag egyértelműen, s szeretnénk hinni, hogy a kurzus anyagát jó néhány hazai orosz tanár próbálja majd ki a jövőben.

H. Tóth Erika

A TANULÓI ÖNKORMÁNYZAT FEJLESZTÉSE

(Elvek tapasztalatok, elemzések)

Szerk.: dr. Petrikás Árpád

A közösségi nevelésről szóló irodalom már a magyar pedagógiai szakirodalomban is tekin-

télyes mennyiségűvé vált. Lassan egyre nehezebb lesz az áttekintés, s a felvetett vagy megvizsgált kérdéseket általánossá tenni, tudatosítani, felhasználni. Egy-egy újabb e tárgykörbe tartozó tanulmány, könyv megjelenésekor és elolvasásakor mégis azonnal az a gondolat vetődik fel, hogy milyen sok még az eddig nem vizsgált és meg nem oldott probléma a nevelésnek e területén. Így minden új problémát vizsgáló tanulmány hiánypótló jelleggel kezelhető, s azzal az érdeklődéssel olvasható, hogy újabb részletkérdés került elemzésre. Közösségi nevelésünk vizsgálatának egyébként is egyik sajátossága, hogy az egyes részletproblémák, a közösségi nevelés eddig kevésbé elemzett területei, elemei kerülnek egyre inkább előtérbe. Talán túl sokáig is tartott az az idő, amíg e részletekhez eljutottunk.

A közösségi neveléssel összefüggésben a tanulói önkormányzatról megjelent és több tanulmányt magában foglaló kötet már azért is érdeklődésre tarthat számot, mivel ez ideig eléggé elhanyagolt nevelési problémát vizsgál. Úgy tűnik, hogy a közösségi nevelés egyik részproblémája sem okozott annyi félreértést a nevelés elméletében és gyakorlatában, mint az önkormányzat. Kár, hogy e különféle s téves értelmezéseket e kötetben sem veszik alaposabb vizsgálat alá, bár Petrikás Árpád bevezető tanulmánya utalást tesz e felfogásokra. Nagyon lényeges pedig, hogy az önkormányzat fogalmát helyesen értelmezzük, mivel csak így tudjuk a gyakorlatban jól felhasználni. A kötet egyes tanulmányai természetesen a megfelelő értelmezést és tartalmat adják meg, s így közvetve elejét veszik a helytelen felfogásoknak. Az önkormányzat értelmezésében azonban már sokféle irányzat érvényesült, s ezek egyenkénti kritikai elemzése nem lett volna felesleges.

Közösségi nevelésünk egyes feladatai, feladatrendszerei sokszor akadtak el éppen azért, mivel az önkormányzat elméleti és gyakorlati kérdései tisztázatlanok maradtak. Az avantgardizmustól az önkormányzati jogok és lehetőségek felszámolásáig nagyon széles a skála. Nagyon nehéz megtalálni a tanári vezetés és a tanulói önállóság helyes arányát, az önkormányzati szervek életrehívását, megszervezését, feladatrendszerük kidolgozását, működésük, irányításuk megfelelő módszerét. A tanári tekintély és a tanulói önállóság sokszor kerül indokolatlan ellentétbe egymással. Ez az egyik oka annak, hogy az önkormányzattal kapcsolatban napjainkban is eléggé széles körben vetődnek fel aggályoskodások, féltelmek, melyekbe a múlt rosszul sikerült, helytelenül értelmezett önkormányzati próbálkozásai is belejátszanak.

Ezek az aggályoskodások azért tekinthetők alaptalanoknak, mivel az utóbbi időben a tanulói önkormányzat helyes értelmezése és alkalmazása érdekében már több dokumentum is megjelent, mint pl. az új rendtartás. E dokumentumok pedagógiai elemzése azonban eddig nem

elég elmélyülten történt meg. A most ismertett kötet segítséget jelent abból a szempontból is, hogy az önkormányzat elméleti kérdéseit a maga mélyebb összefüggéseiben gondolkodjuk át.

Az önkormányzat problémája nagyon komplex. Több kérdést (szervezési, tartalmi) és több tudományágat (vezetelmélet, szociológia, pszichológia, nevelélmélet) foglal magában. A kötet jól illusztrálja ezt a bonyolultságot. A kötet szerkesztője gondosan állította össze az anyagot. Az alapvető szerkesztési elv az volt, hogy az önkormányzat legtöbb alkalmazási területébe be tudjunk tekinteni. Így az általános, elvi jellegű tanulmányok mellett (Petrikás Árpád: A tanulói önkormányzat funkciói és hatékonyságának pedagógiai feltételei; Gaál Gyula: A tanulói önkormányzat kialakítása és működésének néhány jellemzője) az önkormányzat sokféle alkalmazási területéről, felhasználási lehetőségéről, módszeréről olvashatunk az iskolai életben. Az egyes tanulmányok az általános iskolától az egyetemig elemzik az önkormányzás sajátos pedagógiai kérdéseit: Jarecsny Józsefné: Önkormányzás és ügyeletési rendszer (alsó tagozatos tapasztalatok alapján); Horváth Lajos: Az önkormányzat pedagógiai tartalma és fejlesztésének főbb elvei az általános iskolában (6. és 8. osztályos minták); Kircsi Károly: A vegyeséletkorú KISZ-szervezet nevelőmunkája és irányításának problémái; Korányi Erzsébet: Diákbizottság az osztály élén; Bárony Jenő: Az önkormányzó képesség fejlesztése az egyetemi-főiskolai hallgatók nevelésében. (Helyet kapnak a kötetben az önkormányzás alkalmazásának sajátos kérdései is.) Tuza Tibor: A tanulói önkormányzat és a tanulmányi teljesítmény; Sántha Pál: Az irányítás és önirányítás problémái az iskolai klubokban; Hunyadi Györgyné: Vezetők és a közösségi beállítódás; Vastagh Zoltán: Gyermekvezetők közösségi helyzete és tervszerű fejlesztésük módszerei; Székely Tibor: Gondolatok az önkormányzatról – egy iskola tapasztalatainak tükrében.

A téma jellegének megfelelően a vezetélmélet elvi tételeinek alkalmazási sajátosságait vizsgálja a legtöbb tanulmány az önkormányzattal kapcsolatban. Ezt azért is kell első helyen kiemelni, mivel ez közösségi nevelésünknek eddig elég gyengén elemzett területe volt. A kötet ilyen jellegű tanulmányai jó példát adnak arra is, hogy milyen termékenyítően tudnak hatni más tudományágak elvi tételei a közösségi nevelés területén. Ezzel kapcsolatban azonban szükségszerűen vetődik fel az a probléma, hogy gyakorló pedagógusaink zöme nem tanult vezetélméletet, s így az alkalmazása is nehézségekbe ütközik. A kötetben olvasható ilyen jellegű tanulmányok értékét növeli az, hogy a vezetélméletnek mindjárt alkalmazási lehetőségeire is példát adnak.

A kötetben található tanulmányok közül természetesen azok kelthetik fel az olvasó érdek-

lődését, amelyek egy-egy gyakorlati problémával összefüggésben elemzik az önkormányzat különböző kérdéseit. Nem lenne azonban helyes, ha nem fordítanánk figyelmet az elvi kérdéseket nagyon alaposan tárgyaló tanulmányokra. Itt csupán a vezető tanulmány szerzőjétől, Petrikás Árpádtól emelnénk ki néhány lényeges gondolatot.

Petrikás Árpád, az önkormányzat hatékonyságát a következő főbb pontokba foglalja össze.

1. A tanulói önkormányzat szerepe a program gazdagodásával arányosan növekszik. „A fejletlen iskolaközösség az önkormányzati munkát csak kisebb mértékben képes kiaknázni.” Minél fejlettebb azonban a közösség, annál inkább képes a program gazdagítására és az önkormányzati élet fejlesztésére.

2. „A hatékonyság növelésének feltétele, s eredménye is a közösségi munkamegosztás szintjének növekedése. A vezetők tevékenysége nyomán a megbízatások egyre teljesebb sorai fejlődnek... A munkamegosztás magas fokán a tanulói önkormányzat tevékenysége a nevelői hatásokat jelentős mértékben felfokozza, s a közösségi vállalatokkal a nevelők erőfeszítéseit még termékenyebbé teszi.”

3. Nagyon lényeges jellemzője és meghatározója az önkormányzat hatékonyságának az ifjúság önnevelő, értékelő, önértékelő szerepe, annak fokozódása. „A pedagógiai vezetés és tapintat jelentős értékmérője, ha nevelőközösség nem fekezi, hanem serkenti a tanulók értékelő, kritikai, segítő megnyilvánulásait.”

4. Petrikás Árpád fontosnak tekinti az iskolai légkör, stílus és szokásrend folyamatos fejlesztését az iskolai önkormányzat kialakítása és fenntartása érdekében.

Petrikás Árpád e négy pontban nagyon tömören összegzi az önkormányzat pedagógiai hatékonyságának, de egyben feltételeinek is lényegét. A gyakorlati oktató-nevelőmunkában ezt a sokat jelentő megállapítást kell alkalmazni, illetve figyelembe venni. Sok esetben elégszünk meg pl. olyan önkormányzati formákkal, amelyeket a közösség már régen maga mögött hagyott, de nem merünk az önkormányzati feladatokban előbbre lépni. Mennyi problémát jelent továbbá a közösségi feladatok helyes elosztása, a jó munkamegosztás, a vezetési rendszer kiépítése? Milyen messze tartunk még valamennyi iskolatípustól a nevelési folyamat mindkét oldalán és valamennyi szakaszában a kölcsönös értékelő, önértékelő, elemző, segítő bírálatától? Az iskolai élet dinamikus, sokszor változó tartalmi, módszertani összetevői milyen nagy mértékben akadályozzák az önkormányzati rendszer kialakulásának, továbbfejlődésének.

Külön érdemes felhívni a figyelmet azokra a tanulmányokra, amelyek az úttörőmozgalom kereteiben vizsgálják az önkormányzati lehetőségeket és eredményeket. Az úttörőmozgalom pedagógiai problémái közül valóban nagyobb

figyelmet kellene szentelni annak, hogy az általános iskolai tanulók hogyan értelmezik és főleg hogyan élik az önkormányzati lehetőségeket, hogyan valósítják meg a demokratikus elveket egymás közötti kapcsolatukban.

A kötettel szemben a teljesség igényével nyilvánvalóan nem lehet fellépni. Öröndetes, hogy ilyen lényeges kérdéshez ilyen igényes tanulmányokkal járul hozzá. Kár, hogy az ehhez hasonló kötetekkel, tanulmányokkal együtt pedagógiai életünkben – főleg a gyakorlatban – nem alakulnak ki érdekes eszmecserék, viták a ta-

pasztalatok, alkalmazási lehetőségek és eredmények területén. E kötet tanulmányai közül érdemes lenne néhányat a tantestületek megbeszélései közé iktatni.

Jó lett volna, ha a kötet tanulmányai között helyet kapott volna az új rendtartás elemzése az önkormányzati elvek szempontjából.

A kötetet nagyon gondosan összeállított irodalomjegyzék teszi teljessé.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1978.

Dr. Bereczki Sándor

TANÍTVÁNYAINKNAK AJÁNLOHATJUK!

Jékely Zoltán:

CSODAMALOM A KÜKÜLLÖN

Nem hiszem, hogy akadna olyan gyerek a mai modern világban, aki ne mondana le a legnagyobb jérékáról is azért, hogy igazi kis vizimalmot építsen, s napjait a természet mindig kalandot, apró csodát nyújtó szabadságában élje.

Meleg hangú, igaz mesékben rajzolja meg Jékely Zoltán saját gyermekvilágának hajdani álmait és paradicsomi örömeit a vadon és a vizek világában.

Míntha nem is búzát örölné az a gyermek-kori vizimalom, hanem érdekesebbnél érdekesebb meséket ontana ki magából a különös árvízi hajótöröttekről, a szőlőt lopó borzspárról és a borzvadász Piculáról, a meséket és mondákat nagyon szerető Csunyinka álmobeli esküvőjéről.

E jóra, szépre tanító rímes-ritmusos verses mesék igen sokféleképpen kapcsolódhatnak mindennapi munkánkhoz is: dramatizálhatjuk őket, bábos feldolgozásban kisdobos foglalkozáson előadhatják tanítványaink. Jól mondhatók, s ezért beszédművelő óráinkon is nagyszerűen felhasználhatjuk a verses meséket.

A kötetet Gyulai Liviusz vidám, gyerekszem-pontú rajzai díszítik.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1978.

Edward Lear:

BOLDOG BOLONDSÁGOK

Edward Lear a nonszensz költészet megteremtője olyan sosem volt, különös lényekről, embertulajdonságú állatokról szövi verseinek meséjét, amilyenek megalkotására csak a gyermeki fantáziát jól ismerő költő képes. S ezzel már azt is eláruljuk, miért szeretik költeményeit a gyerekek.

A zöld fejű, lila kezű dzsömbli-lány érdekes utazása a szörzsita csónakon; a bagoly és a cica különös házassága; Csirr úr és Csirr né ve-rébháaspár londoni vásárlóútja; a szárnyatö-

rött kiskacsa világ körüli kirándulása a kenguruval, mind-mind nagyszerű mulatság lesz a gyerekeknek. Bizonyosan nem kell őket sokat biztatni arra, hogy az asztal és a szék sétájához hasonló abszurd történetet mondjanak ők is.

A kötet 13 versének értő fordítója Hajnal Anna volt. Gyulai Liviusz mulatságos illusztrációi híven szolgálják a versek hangulatát.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1978.

TILLÁROM, HAJ!

Magyar költők vidám versei

Ki ne szeretné a jókedvű, tréfás hangú verseket? Hátha még ezek mind együtt vannak, egy verseskötetben összegyűjtve!

Klasszikusaink és mai költőink vidám hangulatukban született költeményeit adja közre Kormos István válogatása, a Tillárom, haj! című versesgyűjtemény. A költeményeket irodalmunk olyan jelesei írták, mint Arany János, Csokonai Vitéz Mihály, József Attila, Weöres Sándor, Zelk Zoltán, Nemes Nagy Ágnes, Juhász Ferenc, de méltán kerültek a kötetbe kevésbé ismert, fiatal költők játékos versei is.

Csupa vidámság, tréfa a kötet minden darabja. Elég, ha néhány vers témáját megemlítjük: Mit csinálnak a majmok *Majomországban*? Ki is az a *Frásznéni*? Kinek szól a *Kalózdal az almaszöszről*?, és sorolhatnánk a tréfásabbnál tréfásabb költeményeket vég nélkül.

Jó szórakozást, hasznos időtöltést jelent, ha egy-egy vállalkozó gyerekünk megtanul egy-két verset, s a hangulatos költeményekkel a többieknek is vidám perceket szerez. A kötet segítségével színes, szórakoztató kisdobos foglalkozásokat tarthatunk.

A Bálint Endre ötletes, szellemes rajzaival megjelent kötet méltán kerül majd kézikönyvtárunk sokat forgatott gyermekvers-válogatásai mellé.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1978.